

BLOK I: WPROWADZENIE DO WIEDZY O MIGRACJACH

1. Jak rozumieć i interpretować migracje międzynarodowe: podstawowe pojęcia, uwarunkowania i konsekwencje

Celem zajęć jest zapoznanie osób uczestniczących z podstawowymi pojęciami stosowanymi w studiach migracyjnych oraz wprowadzenie do głównych teorii w tym zakresie. Przedmiotem analizy będą uwarunkowania i konsekwencje migracji o charakterze demograficznym, ekonomicznym, politycznym, społecznym i kulturowym na wielu poziomach: jednostkowym, rodzinnym, społecznym i państwowym.

Osoby uczestniczące nabędą wiedzę na temat głównych źródeł i przyczyn migracji, ich typów, form i etapów, a także różnych kategorii osób migrujących ze względu na motywów oraz uwarunkowania prawne. Osoby uczestniczące rozwiną kompetencje w zakresie identyfikowania różnych aktorów procesu migracji, w tym poszczególnych instytucji państwa przyjmującego, państwa wysyłającego, a także organizacji społecznych i samych migrantów, pogłębią również rozumienie wpływu procesów migracji na państwa wysyłające i przyjmujące – w tym potencjalnych korzyści i wyzwań na poziomie lokalnym i ponadlokalnym.

2. Jak kształtowały się źródła i kierunki migracji w Polsce i na świecie na przestrzeni lat: rozumienie współczesnych migracji w kontekście historycznym

Celem zajęć jest zapoznanie osób uczestniczących ze współczesnymi kierunkami migracji światowych, w kontekście procesów historycznych. Osoby uczestniczące nabędą wiedzę na temat istotnych czynników kształtujących migracje w Europie i na świecie w różnych okresach, a na tym tle pogłębią rozumienie źródeł współczesnych migracji, zapoznają się również ze specyfiką migracji powrotnych. Przedmiotem analizy będą m.in. mechanizmy eksplozji demograficznej, a także migracje po II wojnie światowej w Europie do czasów współczesnych, w szczególności w kontekście powstania i rozszerzania Unii Europejskiej oraz migracji poakcesyjnych. Osoby uczestniczące zapoznają się również z historycznym kontekstem emigracji z Polski, najważniejszymi kwestiami związanymi z funkcjonowaniem polskiej diaspory na świecie oraz relacji państwa z Polonią.

3. Czego i skąd możemy dowiedzieć się o migracjach: źródła danych i ich krytyczna analiza

Celem zajęć jest przybliżenie osobom uczestniczącym podstawowych zagadnień metodologicznych związanych z analizowaniem danych o migracjach. Osoby uczestniczące dowiedzą się skąd czerpać dane, jak oceniać ich jakość oraz jakie wyzwania towarzyszą ich analizie (szczególnie w przypadku analiz o charakterze porównawczym). Pogłębią przy tym rozumienie różnych typów danych, w szczególności rejestrowych i sondażowych, oraz będą potrafili wskazać ich potencjały i ograniczenia. Dowiedzą się również o istniejących bazach danych o migracjach w Polsce, Europie i na świecie oraz nauczą z nich korzystać na podstawowym poziomie. Zajęcia będą punktem wyjścia do dalszych tematów o charakterze analitycznym.

4. Mobilność a biografie: migracje międzynarodowe w perspektywie przebiegu życia

Celem zajęć jest pokazanie uwarunkowań mobilności międzynarodowej w kontekście przebiegu życia, w szczególności znaczenia wieku i fazy życia dla podejmowania decyzji migracyjnych. Osoby uczestniczące nabeżdą umiejętność analizy wyborów i sprawczości migrantów biorąc pod uwagę współzależność biografii osób bliskich, a także zasoby i potrzeby opiekuńcze członków rodzin. Ponadto, osoby uczestniczące zapoznają się ze specyficznymi aspektami dzieciństwa i rodzicielstwa w kontekście migracji – w tym pojęciami jak: "eurosieroctwo", pokolenie półtora i drugie pokolenie, czy transnarodowe macierzyństwo. Przedmiotem zainteresowania będą również kwestie starzenia się migrantów, a także różne typy mobilności osób starszych, w tym migracje powiązane ze stylem życia. Osoby uczestniczące pogłębią rozumienie współczesnych globalnych wyzwań (takich jak Brexit czy Pandemia COVID) dla transnarodowych praktyk rodzinnych.

BLOK II WSPÓŁCZESNE PROCESY MIGRACYJNE W EUROPIE

5. Jakie jest podejście państw do migracji międzynarodowych: polityki zarządzania i kontroli migracji w UE

Celem zajęć jest pokazanie przecięcia kwestii migracji z kwestiami bezpieczeństwa we współczesnym świecie. Przedstawione zostaną różne podejścia społeczno-polityczne w tym zakresie. Osoby uczestniczące zapoznają się z pojęciem sekurytyzacji migracji i procesami, które wiążą się z tym zjawiskiem. Omówione zostaną również prawne aspekty funkcjonowania strefy Schengen oraz polityki kontroli migracji w Unii Europejskiej.

6. Jak Unia Europejska reguluje migracje wewnątrz oraz z zewnątrz swoich granic: system migracyjny i azylowy w UE

Celem zajęć jest przedstawienie osobom uczestniczącym konwencji i regulacji międzynarodowych dotyczących migracji oraz zapoznanie ich z różnymi kategoriami migrantów ujętymi w prawie europejskim. Osoby uczestniczące zdobędą wiedzę na temat tworzenia się systemu migracyjnego w UE na tle istniejących procesów globalnych oraz pogłębią rozumienie procesów migracji zewnętrznych i wewnętrznych w ramach UE, również w kontekście europejskiego rynku pracy. Omówiony zostanie proces harmonizacji polityki migracyjnej, w tym główne założenia, uregulowania prawne oraz instytucje. Podczas zajęć przybliżone zostaną podstawy prawo-polityczne europejskiego systemu migracyjnego, w szczególności polityka UE wobec swoich obywateli oraz obywateli państw trzecich, uprawnienia obywateli UE i państw trzecich, prawo przemieszczania się osób w ramach UE oraz polityka wizowa, a także polityka powrotowa. Przedmiotem analizy będzie również prawo azylowe w UE i procedury uchodźcze oraz readmisja. Osoby uczestniczące pogłębią rozumienie polityk migracyjnych i uchodźczych w kontekście praw człowieka oraz zapoznają się ze specyfiką migracji uchodźczych w kontekście historycznym i obecnie. Osoby uczestniczące rozwiną kompetencje analizy danych dotyczących uchodźców i migrantów na świecie i w Europie oraz przyjrzą się współczesnym „kryzysom” tym kontekście, w szczególności źródłom, przebiegowi i skutkom tzw. „kryzysu migracyjnego i uchodźczego” 2015 roku, a także innym sytuacjom kryzysowym na granicach zewnętrznych UE, takim jak kryzys na granicy polsko-białoruskiej.

7. Wpływ migracji międzynarodowych na różnorodność kulturową i postawy społeczne: doświadczenia państw i społeczeństw europejskich

Celem zajęć jest zapoznanie osób uczestniczących z różnymi modelami relacji migrantów z państwem przyjmującym, w kontekście postaw politycznych i społecznych. Osoby uczestniczące będą potrafiły rozróżnić pojęcia adaptacji, integracji i asymilacji, będą również rozumiały toczące się dyskusje wokół użycia tych pojęć zarówno w badaniach i opracowaniach naukowych, jak i politykach publicznych czy dyskursie społecznym. Przedstawione zostanie pojęcie spójności społecznej oraz różne modele i wymiary integracji, a także towarzyszące im rozwiązania prawno-polityczne. Osoby uczestniczące przyjrą się również funkcjonowaniu społeczeństw wielokulturowych oraz szczególnym wyzwaniom polityki wielokulturowości, a także możliwym wymiarom inkluzji i wykluczenia. Refleksji zostaną poddane współczesne konflikty o charakterze kulturowym, etnicznym i religijnym oraz związane z nimi zjawiska społeczne takie jak uprzedzenia, dyskryminacja czy marginalizacja. Szczególna uwaga zostanie poświęcona specyfice funkcjonowania społeczności muzułmańskich w Europie.

BLOK III POLSKA JAKO KRAJ IMIGRACJI

8. Jak zmieniała się imigracja do Polski: trendy, wzorce, mechanizmy

Celem zajęć jest przedstawienie specyfiki Polski jako kraju docelowego na mapie migracji globalnych i europejskich. Omówione zostaną procesy imigracji do Polski po roku 1990, w tym kraje źródłowe i typy migracji, w szczególności migracja ekonomiczna i uchodźcza. Osoby uczestniczące pogłębią wiedzę na temat głównych grup migrantów napływowych do Polski, na podstawie dostępnych danych statystycznych oraz istniejących opracowań naukowych i ekspertyz społecznych.

9. Jak polskie prawo reguluje kwestie migracji: procedury, polityki i przepisy prawne dotyczące cudzoziemców w Polsce

Celem zajęć jest zapoznanie osób uczestniczących z uwarunkowaniami prawnymi i instytucjonalnymi dotyczącymi wjazdu i pobytu różnych grup cudzoziemców na terytorium Polski. Omówione zostaną szczegółowo procedury („krok po kroku”), a także uwarunkowania wjazdu i pobytu o charakterze nieudokumentowanym oraz sposoby reagowania i przeciwdziałania tym ostatnim, m.in. poprzez wprowadzanie abolicji. W tym kontekście zostanie również omówione zjawisko handlu i przemytu ludzi oraz sposoby walki z nim z perspektywy prawnej i praktyk administracyjnych.

W kontekście prawnych podstaw pobytu cudzoziemców w Polsce, w trakcie zajęć przedstawione zostaną w szczególności informacje na temat dostępu do rynku pracy i działalności gospodarczej, systemu zezwoleń na pracę oraz oświadczeń pracodawców, a także szczegółowe procedury dotyczące zatrudnienia. Osoby uczestniczące przyjrą się również zjawisku nierejestrowanego zatrudnienia cudzoziemców oraz działaniom zapobiegawczym w tym zakresie.

Drugim szczegółowym obszarem zainteresowania będzie sytuacja uchodźców w Polsce, w kontekście polityki azylowej i procedur uchodźczych obowiązujących w polskim prawie – w tym podstawowych zasad oraz ich zastosowania w praktyce, jak również procedura readmisji. Osoby uczestniczące pogłębią wiedzę w zakresie różnych prawnie uwarunkowanych statusów

azylowych, w tym ochrony uzupełniającej i zgody na pobyt tolerowany, zapoznają się również ze specyfiką funkcjonowania uchodźców do czasu uzyskania statusu oraz w pierwszym okresie po jego uzyskaniu, a także założeń Indywidualnego Programu Integracji.

10. Jak państwo i społeczeństwo odpowiada na obecność migrantów w Polsce: polityka migracyjna i działania integracyjne (

Osoby uczestniczące zapoznają się z historycznym rozwojem polityki migracyjnej Polski oraz obecnymi wyzwaniami w tym zakresie, a dodatkowo także uregulowaniami dotyczącymi mniejszości narodowych i etnicznych po 1989 roku.

Drugi kluczowym tematem zajęć będzie zapoznanie osób uczestniczących z działaniami integracyjnymi wobec cudzoziemców w Polsce, zarówno od strony prawnej, jak i praktycznej. Przedstawione zostaną modele polityk integracyjnych, mierniki integracji oraz polityka naturalizacyjna (nadawanie obywatelstwa), przy czym polskie doświadczenia będą ukazane w kontekście doświadczeń innych krajów UE. Osoby uczestniczące rozwiną kompetencje diagnozy problemów integracyjnych oraz pogłębią rozumienie roli instytucji publicznych (na różnych poziomach) w procesie integracji migrantów, zapoznają się też z przykładami programów integracyjnych. Podczas zajęć przyjrzą się również szczególnej roli miast w kontekście integracji, a także działaniom trzeciego sektora (w tym organizacji międzynarodowych, krajowych i lokalnych) oraz postawom społecznym wobec cudzoziemców i ich znaczeniu dla integracji.

11. Jak wygląda funkcjonowanie społeczności imigranckich w Polsce w różnych wymiarach życia

Celem zajęć jest nabycie przez osoby uczestniczące wiedzy na temat funkcjonowania różnych społeczności imigranckich w Polsce. Temat zostanie przedstawiony z perspektywy rynku pracy i edukacji oraz z perspektywy relacji społecznych i przestrzennych, w tym różnych wzorców funkcjonowania migrantów w polskim społeczeństwie.

12. Kim są nowi mieszkańcy Polski: charakterystyka społeczności imigranckich w Polsce

Celem zajęć jest dostarczenie osobom uczestniczącym pogłębionej wiedzy na temat specyfiki migracji do Polski z różnych obszarów świata oraz szczegółowej charakterystyki największych społeczności imigranckich w Polsce, w tym pod względem cech demograficznych, sytuacji społeczno-ekonomicznej czy charakterystyk kulturowych. Poszczególne zajęcia będą koncentrowały się w szczególności na sytuacji osób z Ukrainy, Białorusi, krajów Kaukazu (w tym Czeczenii czy Gruzji), krajów Azji (w szczególności Chin, Wietnamu czy Indii), krajów Afryki północnej i środkowej, krajów Bliskiego Wschodu.